

Zināšanas un prasmes kādreiz un tagad, mašīntulkošanas laikmetā

Tulkotāja Inta Šmite

Seminārs "Tulkojam Eiropu. Kas jāprot tulkotājam 21. gadsimtā?"

2023. gada 9. novembris

Kādreiz un tagad

- Sv. Hieronīms
- 1455.g. tiek tipogrāfiski iespiesta pirmā grāmata
- Mašīntulkošana – statistiskā, likumos un piemēros balstītā, neironālā
- Datorizēti tulkošanas rīki (CAT)
- Humanizēti datortulkošanas rīki?

Kādreiz un tagad

Kādreiz

- Drukātas vārdnīcas
- Drukāti informācijas avoti
- Datorizēti tulkošanas rīki – *CAT tools*

Tagad

- Elektroniskas vārdnīcas
- Elektroniski informācijas avoti
- Datorizēti tulkošanas rīki – *HAT tools?*

Kas ir tulkošana?

- Eiropas valoda ir tulkošana. Umberto Eko
- Manas valodas robežas ir manas pasaules robežas. Ludvigs Vitgenšteins
- The third code: the language of translation seen as a dialect that can be distinguished from the regular features of the target language. (David Bellos “Is That a Fish in Your Ear?”, p. 197)

Same, like and match

- No translation is the same as its source, and no translation can be expected to be like its source in more than a few selected ways. (D. Bellos, op. cit., p. 335)
- Given that a translation preserves the information and the general force of the original, in what respect is it possible to say that its manner or style or tone is like those features of its source? (D. Bellos, op. cit., p. 334)
- What translators do is find matches, not equivalences [..] in the hope and expectation that their sum will produce a new work that can serve overall as a substitute for the source (D. Bellos, op.cit., p. 320)

Tulkošanai nepieciešamās zināšanas un prasmes

- Lieliskas mērķvalodas zināšanas
- Lieliskas avotvalodas zināšanas
- Abu valodu kultūrvides pārzināšana
- Prasme petīt un meklēt
- Datorzināšanas, prasme apieties ar tulkošanas rīkiem
- U.c.

Vai "dators" to prot?

- Atgriezeniskā tulkošana
- Sinonīmija
- Polisēmija
- Antonīmisks tulkojums
- Frazeoloģismi
- Aprakstošs tulkojums
- Zudumu kompensēšana

Vai valoda mainās?

- Valoda mainās kādos padsmī gados, lai gan pats pārmaiņu process diez vai īpaši jūtams. Turklāt pārmaiņas valodā – tā nebūt nav jaunu vārdu izgudrošana vai veco iznīdēšana, vārdu nozīmju maiņa, tīri stilistiskas nianšes vai kas tamlīdzīgs. Pareizāk sakot, arī tas viss ietilpst pārmaiņu procesā, bet **kopējais pārmaiņu loks ir daudz plašāks un ietver arī to, kā cilvēks redz un apraksta pasauli [..]**.
- [..] nav iespējams pateikt, cik lielā mērā valoda veido realitāti, cik – realitāte valodu, kā abpusēji ietekmējas valoda un domāšana.

Guntis Berelis "... rakstīt" Orbīta, 2022, 104-105. lpp.

Jaunas pieejas tulkošanā

- Postkoloniālā pieeja
- Feministiskā pieeja
- *Sensitivity reading*

[Interesanta] lasāmviela

- **Found in translation. How language shapes your lives and transforms the world** *by Nataly Kelly and Jost Zetsche, 2012, Penguin books, ISBN 978-0399537974*
- **Is that fish in your ear? The amazing adventure of translation** *by David Bellos, Penguin books, ISBN 978-024195430-0*
- **Translators through History** *by Jean Delisle, Judith Woodsworth, 2012, John Benjamins Publishing Company, ISBN 978-9027224507*

- **Dire quasi la stessa cosa: Esperienze di traduzione**, 2003 / *Dire presque la même chose : Expériences de traduction*, 2006 / *Mouse Or Rat? : Translation as Negotiation*, 2004 *by Umberto Eco*
- **After Babel: Aspects of Language and Translation** by George Steiner, 1975
- *Barbara Cassin, Éloge de la traduction: Compliquer l'universel*, Fayard, 2016
- *Tiphaine Samoyault, Traduction et violence*, Seuil, 2020
- *Luīze fon Flotova, Tulkojums un dzimte: tulkošana feminisms laikmetā*, LU Akadēmiskais apgāds, 2021

Jautājumi?